

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2024. № 8.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.8.73>

УДК 339.227

В. В. Шляхетко,

к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку і оподаткування, Українська академія друкарства

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0184-6871>

В. В. Фляк,

аспірант, Українська академія друкарства

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-1081-2738>

О. В. Гобела,

аспірант, Українська академія друкарства

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5440-0171>

ОФШОРИЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД: ПРИЧИНИ, НАСЛІДКИ ТА ШЛЯХИ ПРОТИДІЇ

V. Shliakhetko,

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the
Department of Financial and Economic Security, Accounting and Auditing,
Ukrainian Academy of Printing*

V. Fliak,

Postgraduate student, Ukrainian Academy of Printing

V. Hobela,

Postgraduate student, Ukrainian Academy of Printing

THE UKRAINE'S ECONOMY OFFSHORING DURING THE WAR PERIOD: CAUSES, CONSEQUENCES AND METHODS OF PREVENTION

Стаття спрямована на дослідження процесів офшоризації економіки у період російсько-української війни. Встановлено, що офшорні схеми та інші «тіньові» схеми несуть загрозу для фінансової безпеки держави. З'ясовано, що за період війни росії проти України покриття дефіциту платіжного балансу в основному здійснювалося за рахунок міжнародної фінансової допомоги, що допомогло уникнути дефолту, проте не сприяло усуненню загроз для фінансової безпеки країни. Водночас, встановлено, що кількість капіталу, який розміщено в офшорах значно перевищує обсяг державного боргу. Обґрунтовано доцільність вжиття заходів щодо повернення капіталів. В результаті проведеного аналізу сформовано перелік причин, що сприяють відтоку капіталів з України. Ґрунтуючись на зазначених причинах запропоновано та обґрунтовано доцільність впровадження заходів щодо деофшоризації економіки України, що сприятиме посиленню її фінансової стійкості та безпеки, зокрема й національної.

The article aims to research the processes of offshoring the economy during the Russian-Ukrainian war. In particular, the study exposes the impact of tax avoidance schemes and the legalization of illegally obtained incomes on the state's financial system against the background of war. It has been established that offshore schemes, shadow operations at customs, so-called "grey imports", and salary payments in "envelopes" are extremely negative phenomena that pose a threat to the financial security of the state, as they significantly contribute to the outflow of capital and lead to losses of the state budget. The dynamics of the balance of payments and public debt were analyzed considering "donor infusions" and without international financial assistance. A conclusion was made about the critical condition of the state's financial security and the need to take measures to counter financial collapse. It was found that during the war between Russia and Ukraine, the balance of payments deficit was mainly covered at the expense of international financial aid, which helped to avoid default, but did not contribute to the elimination of threats to the country's financial security. At the same time, the dynamics of the state debt of Ukraine were analyzed

and a comparison was made of the amount of state debt and the amount of capital transferred offshore, as a result of which it was established that the amount of capital associated with Ukrainian residents, which is placed offshore, significantly exceeds the amount of state debt. The expediency of taking measures for the return of capital; in particular the adoption of the law on "amnesty of capital", for the formation of internal reserves for repayment of the state debt, is substantiated. As a result of the analysis, a list of reasons contributing to the outflow of capital from Ukraine was formed, in particular: high level of tax burden; corruption; manifestations of raiding and abuse by officials; there is no political will of the representatives of the central and regional authorities regarding the de-offshore nation and legalization of the economy; excessive bureaucracy and a complicated system of permitting and regulatory procedures. Based on the stated reasons, the expediency of implementing measures to de-offshore the economy of Ukraine will contribute to strengthening its financial stability and security, including the national security.

Ключові слова: *капітал, офшори, офшоризація, фінансова безпека, деофшоризація.*

Keywords: *capital, offshore, offshore, financial security, de-offshoring.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У XX та XXI століттях розвиток глобальної економіки характеризується значною трансформацією фінансово-економічних відносин. Ці зміни викликані не тільки глобалізацією та цифровізацією, а й виникненням офшорних зон. З середини минулого століття спостерігається поступовий перерозподіл капіталу та переміщення фінансових операцій у напрямку офшорних юрисдикцій, цей процес відомий як офшоризація економіки. Економічні суб'єкти прагнуть знизити податкове навантаження, що стимулює переміщення значних обсягів капіталу до юрисдикцій з низькими або відсутніми податками. Це веде до зменшення податкових зборів у структурі ВВП і загальних бюджетних надходжень країн, а

також до зростання обсягів капіталу, що переміщається в офшори. В результаті, офшоризація викликає недоотримання податків у бюджет та відтік капіталу, що створює серйозні ризики для економічної безпеки як окремих країн, так і глобальної економіки в цілому. Отже, офшоризація постала важливим елементом сучасної світової економіки.

Основними причинами, які змушують капітал переміщатися за межі національних кордонів, є порівняно високі податкові ставки у національних юрисдикціях у порівнянні з офшорними. Крім того, офшорні зони часто використовуються для легалізації доходів, здобутих незаконним шляхом, і для уникнення податкових зобов'язань. Глобалізація, лібералізація економічної політики, вільні ринки і необмежені потоки капіталів та інвестицій суттєво активізували процеси офшоризації як національної, так і світової економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові розвідки теоретичних та прикладних аспектів використання офшорних юрисдикцій для легалізації незаконно отриманих доходів податкової системи та спеціальних податкових режимів та ухиляння від сплати податків стали предметом дослідження низки науковців, зокрема [6]; [7]; [10]; [11]. Науковці також цікавилися проблематикою офшоризації економіки та бізнесу, зростання загрозливої ролі цих процесів для економічної та національної безпеки, зокрема [2]; [4]; [5]; [8]; [9]; [12]; [13]. Не оминули увагою дослідники і тематику протидії процесам офшоризації економіки та бізнесу [14]; [15]; [16]. Незважаючи на вагомий інтерес до досліджуваної проблематики, потребують більшої уваги шляхи деофшоризації економіки України.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Стаття спрямована на визначення теоретичних і практичних аспектів боротьби з офшоризацією у контексті забезпечення фінансової безпеки держави. Для досягнення цієї мети реалізовано наступні завдання: дослідити роль офшоризації в рамках фінансової безпеки держави; оцінити поточний стан та тенденції офшоризації в економіці України; вивчити рівень і причини цього явища; проаналізувати, як

офшори впливають на фінансову та економічну стабільність країни; визначити стратегічні підходи до подолання офшоризації в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Офшоризація є характерним елементом сучасних економічних систем. Багато міжнародних компаній мають представництва в офшорних зонах, що дозволяє їм мінімізувати податкові зобов'язання. Для деяких держав рівень офшоризації та обсяги капіталу і податкових надходжень, які втрачаються, є надзвичайно важливим питанням. За останніми дослідженнями, бюджет України значно недоотримує кошти через різні механізми, такі як схеми на митниці, відомі як «сірий імпорт», неофіційні виплати зарплат і перенесення значних сум капіталу і прибутку в офшорні зони [8; 12]. Це свідчить про значний масштаб і негативний вплив таких дій на фінансовий стан українського бюджету і фінансову безпеку загалом.

**Таблиця 1. Схеми уникнення оподаткування в Україні,
млрд грн, 2022 р.**

Схеми	Обсяги	Втрати
«Сірий імпорт» Контрабанда	226-320	68-96
Зарплати в «конвертах»	58-231	24-94
Офшорні схеми	130-220	23-40
Тіньовий ринок оренди с/г землі	19-69	8-27
Контрафакт	40-60	11,5-16
«Скрутки»	120-180	20-30
Конвертаційні центри	60-90	15-25
ФОП замість найму	23-58	4-10
Інші схеми		6,3-7,6
Разом	676-1228 (27,04 – 49,12 млрд дол. США)	179,8-345,6 (7,2 – 13,8 млрд дол. США)

Джерело: [1; 3].

Крім того, слід зазначити, що за результатами 2023 року платіжний баланс України зафіксовано з профіцитом на суму 5,3 мільярда доларів. Проте цей показник не повністю відображає реальний стан через великі обсяги зовнішньої допомоги, отриманої у вигляді грантів та пільгових кредитів від країн-партнерів уряду України. Без врахування цих складових, платіжний баланс демонструє дефіцит у розмірі 8,9 мільярда доларів, що становить приблизно

22% від ВВП. Дефіцит спостерігається як на поточному, так і на фінансовому рахунку. Якщо тенденції 2023 року зберуться протягом усього року, річний дефіцит може сягнути близько 27 мільярдів доларів. За оцінками МВФ, дефіцит платіжного балансу в 2023 році може бути ще більшим, досягнувши 40,8 мільярда доларів, у порівнянні з минулорічним дефіцитом у 35,4 мільярда доларів.

**Таблиця 2. Ключові статті Платіжного балансу України,
млрд дол. США (без врахування міжнародної допомоги)**

Статті платіжного балансу	2019	2020	2021	2022	2023
Сальдо поточного рахунку (без грантової допомоги)	-4,9	4,3	-4,8	-9,8	-6,2
Сальдо фінансового рахунку (без кредитної допомоги та позик МВФ)	9,1	-4,8	2,8	-25,7	-2,7
Зведене сальдо платіжного балансу (без міжнародної допомоги та коштів МВФ)	4,2	-0,5	-2,0	-35,4	-8,9
Міжнародна допомога та кредити МВФ	0,2	3,5	4,5	33,2	16,1
Зміна валютних резервів країни	4,4	3,0	2,5	-2,3	7,1

Джерело: [1; 3].

У 2023 році дефіцит платіжного балансу переважно покривався завдяки міжнародній допомозі, на відміну від 2022 року, коли 6,5% цього дефіциту було фінансовано шляхом зменшення валютних резервів Національного банку України. Загалом, у період з січня по квітень цього року Україна отримала 16,1 мільярда доларів офіційної міжнародної допомоги, включаючи 1,9 мільярда доларів чистих коштів від МВФ, 8,6 мільярда доларів у вигляді чистих позик від інших офіційних кредиторів і 5,6 мільярда доларів у формі грантів. Таким чином, для національної економіки важливо максимально ефективно боротися з офшоризацією, що сприятиме залученню капіталу в країну та збільшенню податкових надходжень до бюджету.

Варто також зазначити, що державний борг України відчутно збільшився із початком війни росії проти України (рис. 1).

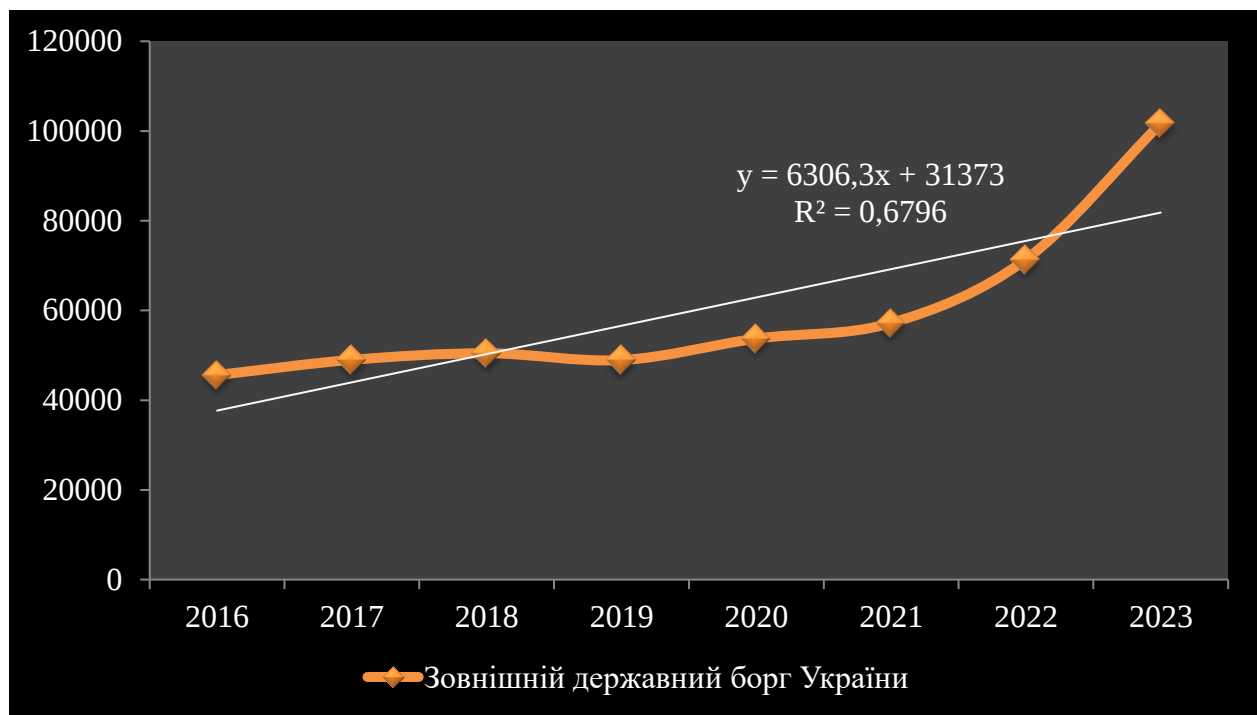

Рис. 1. Динаміка зовнішнього державного боргу України

Як видно з графіку, з 2022 року державний борг демонструє стрімке зростання, що загалом погіршує економічну ситуацію в країні та негативно впливає на її фінансову й економічну безпеку. За даними джерела [3], глобальні офшорні активи оцінюються в діапазоні від 5,6 до 32 трильйонів доларів. Міжнародний валютний фонд (МВФ) зазначає, що використання податкових гаваней призводить до втрат урядів близько 600 мільярдів доларів щорічних податкових надходжень [1]. Варто провести порівняння між розміром державного боргу та орієнтовною вартістю капіталу, виведеного в офшорні зони. Це порівняння графічно зображено на рисунку 2. Таким чином, постає питання: яким чином можна створити ефективну альтернативу офшорам у національній економіці, щоб залучати прямі приватні інвестиції в Україну, замість заохочення виведення прибутків за кордон?

По-перше, створення ефективної системи стимулів для підприємств щодо реінвестування прибутків у внутрішній ринок є більш привабливою альтернативою, ніж виведення капіталу в офшори, особливо через використання схем із фіктивними бенефіціарами, що практикується в деяких країнах ЄС.

По-друге, суворе дотримання правових норм та захист прав інвесторів у судових процесах, а також рішуче виконання законодавства правоохоронними та регуляторними органами є важливим захисним механізмом. Ці питання були центральними під час переговорів щодо Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, зокрема, у контексті адаптації українського законодавства до європейських стандартів і реформування системи правоохоронних органів після подій 2014 року. Проте деякі з цих проблем досі залишаються невирішеними.

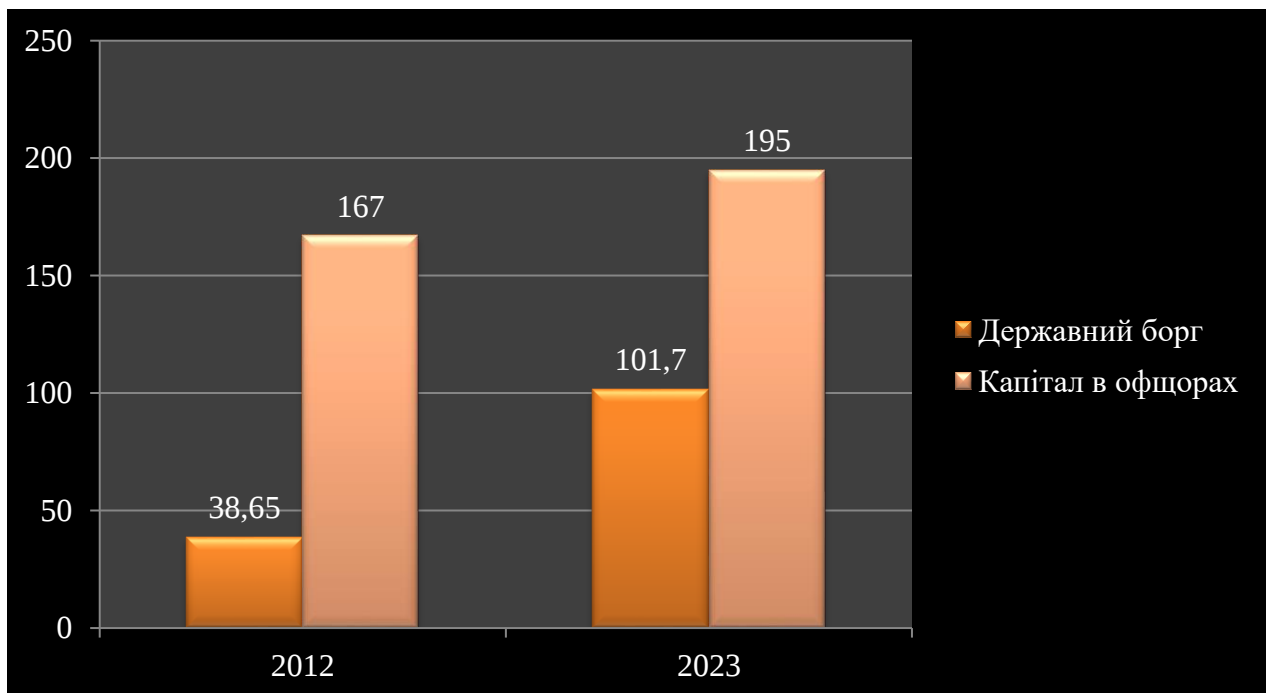

Рис. 2. Порівняння державного боргу України та обсягів капіталу, виведеного в офшори

Можна відзначити, що обсяг капіталу, розміщеного в офшорах, значно перевищує державний борг. Це піднімає питання про необхідність впровадження заходів для деофшоризації економіки. Зокрема, йдеться про можливість введення так званої "амністії для капіталу", який був виведений за допомогою офшорів. Розглянемо заходи для боротьби з офшоризацією, яка негативно впливає на економіку, і запропонуємо кроки для її деофшоризації. Підкреслимо, що боротьба держави з відтоком капіталу та значними інвестиціями в офшори не повинна обмежуватися жорсткими заходами. Це має бути комплексний підхід, що передбачає поліпшення бізнес-клімату і

стимулювання співпраці між бізнесом та державою. Цей підхід має охоплювати два основні напрями.

По-перше, створення ефективних регуляторних і податкових бар'єрів для транснаціонального переміщення коштів підприємствами, які намагаються уникнути оподаткування або приховати нелегальні активи. По-друге, потрібно забезпечити сприятливі умови для бізнесу всередині країни. Це зменшить привабливість офшорних зон для українських підприємців, особливо для тих, хто усвідомлює національні інтереси і підтримує розвиток стійких економічних структур та соціальну відповідальність.

Держава повинна враховувати такі стратегічні інвестиції, надаючи підприємствам вигідніші податкові умови і сприяючи економічній інтеграції. Хоча в цьому напрямі вже досягнуто певного прогресу, реформа податкової та регуляторної систем все ще вимагає більшої уваги. В Україні розпочато впровадження початкових заходів у рамках плану BEPS від Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), спрямованих на зменшення виведення прибутків та ерозії податкової бази. Закони, що регулюють оподаткування постійних представництв, вже функціонують, і з 2022 року діють нові правила для оподаткування контрольованих іноземних компаній (КІК). Втім, цих заходів наразі недостатньо для надання необхідних стимулів. Наприклад, податок на виведений капітал, який успішно працює і добре зарекомендував себе в багатьох розвинених країнах, все ще недостатньо ефективний в Україні.

Україна має податкове навантаження на заробітну плату та соціальні внески, яке перевищує 40%, у той час як у країнах з високим рівнем паритетної купівельної спроможності податки на заробітну плату зазвичай не перевищують 35%. Це разом з бюрократією та недосконалою правоохоронною системою негативно впливає на бізнес, змушуючи його переходити в юрисдикції з нижчим податковим навантаженням.

Таким чином, для України шлях до системної деофшоризації може полягати у створенні більш сприятливих регуляторних і податкових умов, а

також приведенні до вимог економічної частини угоди про асоціацію з ЄС. Це забезпечить комфортні умови для ведення бізнесу, зокрема для податкових резидентів інших країн, які не переходять в інші юрисдикції через податкові обов'язки, а в пошуках стабільності та прогнозованості, що сприяє розвитку вільного ринку і ефективної демократії.

Отже, результати аналізу підтверджують, що офшоризація та тіньова економіка є серйозними загрозами для національної безпеки України, зокрема й в контексті інтеграційних процесів. Відповідно, необхідно розробити ряд заходів для легалізації економіки. Перш ніж розробити такі заходи, варто виділити основні фактори, які впливають на рівень офшоризації й тіньової економіки в Україні [6; 7]:

- ❖ високий рівень податкового навантаження;
- ❖ корупція;
- ❖ випадки рейдерства та зловживання з боку чиновників;
- ❖ відсутність політичної волі з боку центральної та регіональної влади щодо деофшоризації та легалізації економіки;
- ❖ надмірний бюрократизм і ускладнені процедури регулювання.

Аналізуючи основні фактори, можна сформулювати ключові рекомендації для розробки державної політики з деофшоризації економіки.

Для сприяння деофшоризації рекомендується:

Слід розробити заходи для зменшення податкового навантаження, зокрема, на доходи фізичних осіб та представників малого й середнього бізнесу. Це може включати введення амністії для капіталу, виведеного в офшори, за умови сплати 15 % податку, а також оптимізацію податкових ставок на виведений капітал.

Потрібно вдосконалити інституційну структуру, що підтримує деофшоризацію економіки та забезпечує економічну безпеку, включаючи боротьбу з рейдерством і захист прав громадян. Для реалізації цих завдань можна створити спеціалізований відділ в Бюро економічної безпеки, який буде відповідальний за моніторинг, запобігання й протидію рейдерству, а також

захист майнових і інтелектуальних прав громадян і підприємств. Важливо також поліпшити правовий статус цих ініціатив.

Необхідно поліпшити бізнес-клімат та інвестиційне середовище, зокрема, шляхом підвищення прозорості судових процедур, стабільності законодавства й розвитку фінансової інфраструктури. Також важливо відновити довіру населення до державних інститутів та підвищити інвестиційну привабливість країни завдяки стабілізації економічної та політичної ситуації.

Розробка законодавства, що стосується національних компаній, стала б важливим кроком. Мова йде про можливість розширення існуючих норм для визначення поняття «національні компанії» з такими критеріями: реєстрація в Україні, суттєві податкові надходження, участь у торгах на українській біржі, стабільність фінансових показників та виділення не менше 1% доходів на соціальні проекти. Звісно, ці вимоги можуть бути скориговані, але основна ідея полягає в тому, що такі зміни можуть знизити ризик передання контролю над національними компаніями в руки іноземних транснаціональних корпорацій. Водночас, законодавство має передбачати певні пільги для компаній, які відповідають цим критеріям, такі як переваги при отриманні кредитів тощо. Створення таких національних компаній може оптимізувати співпрацю з офшорними юрисдикціями.

Ефективний контроль за трансфертним ціноутворенням, який є ключовим у легальному та нелегальному переміщенні капіталів в офшори, можливий лише за умови відповідних змін у податковому законодавстві. Важливо враховувати системний та детальний підхід до цього питання, адже, за оцінками експертів, приблизно кожна сьома перевірка трансфертних цін у світі закінчується накладенням штрафів за порушення цього регулювання. Підвищення відповідальності за порушення податкового законодавства є важливим елементом деофшоризації. Гармонізація політики деофшоризації з податковою політикою є критично важливою для успіху цього процесу.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.
Дослідження показали, що рівень офшоризації в економіці та обсяг втрачених

капіталів і податкових надходжень є критично важливими, зокрема у контексті співвідношення втрачених капіталів до ВВП країни. Також встановлено, що бюджет України недоотримує значні фінансові ресурси через різні механізми, такі як схеми на митниці, відомі як «сірий імпорт», виплати зарплат у «конвертах» і переведення великих обсягів капіталу та прибутку в офшори. Це свідчить про масштаби впливу цих процесів на економічну та фінансову безпеку держави.

Запропоновано ряд заходів для деофшоризації економіки України, серед яких: розробка ініціатив щодо зменшення податкового навантаження, особливо на доходи фізичних осіб і малих та середніх підприємств; введення амністії для виведеного капіталу з умовою сплати 15% податку, а також оптимізація податкових ставок на виведений капітал. Крім того, необхідно вдосконалити інституційну основу деофшоризації економіки, зокрема, провести заходи протидії рейдерству. Це може бути реалізовано через створення спеціального відділу в Бюро економічної безпеки, відповідального за моніторинг, запобігання і боротьбу з рейдерством. Також важливо поліпшити бізнес-середовище та інвестиційний клімат. Розробка законодавства, яке регулює діяльність національних підприємств за певними критеріями (реєстрація в Україні, значні податкові сплати, участь у торгах на українській біржі, стабільні фінансові показники та виділення не менше 1% доходу на соціальні проекти), і надання певних пільг цим підприємствам можуть також стати дієвими заходами. Необхідний і ефективний контроль за трансфертним ціноутворенням. Перспективу подальших наукових розвідок становлять напрями деофшоризації економіки та залучення капіталів у період повоєнного відновлення економіки.

Література

1. FATF. What do we do. URL: <https://www.fatf-gafi.org/about/whatwedo/#d.en.3146>.
2. Franchuk, V., Pryhunov, P., Melnyk, S., Hobela, V., & Shuprudko, N. (2023). Security environment: theoretical and methodological principles. *Financial*

and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 3(50), 247–255.
<https://doi.org/10.55643/fcaptp.3.50.2023.4089>

3. Global Wealth (2023): Reigniting Radical Growth. URL: <https://www.bcg.com/publications/2019/global-wealth-reigniting-radical-growth.aspx>.

4. Hartmann P., Maddaloni A., Manganelli S. The euro area financial system: structure, integration and policy initiatives. *Oxford Review of Economic Policy*. 2018 № 19 (1). P. 180–213.

5. Hnylytska L., Franchuk V., Melnyk S., Nakonechna N., Leskiv H., & Hobela V. (2022). Security-oriented model of business risk assessment. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 4 (45), 202–210.
<https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.45.2022.3838>

6. Hobela V., Podra O., Batyuk B., Levkiv H., & Hynda O. (2022). The Ukrainian economy offshoring: estimation of factors' impact and developing measures to combat. *Business: Theory and Practice*, 23(2), 347–356.
<https://doi.org/10.3846/btp.2022.14509>

7. Melnyk S., Hobela V., Kurliak M. The forecast of corruption impact on state's economic security. *Економіка та суспільство*. 2023. № 43.
<https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-37>

8. Paying Taxes (2023). URL: https://www.pwc.com/gx/en/paying-taxes/pdf/pwc_paying_taxes_2018_full_report.pdf.

9. The Global Financial Centres Index 22 March (2023). URL: https://www.longfinance.net/media/documents/GFCI_25_Report.pdf.

10. Баймуратов М. О., Зоріна О. І. Офшорні зони у сучасному всесвіті: питання теорії та практики. Одеса: Фенікс, 2017. 174 с.

11. Васильців Т. Г., Мульська О. П., Василечко Н. В. Стратегічні пріоритети державної політики протидії ухиленню від сплати податків з використанням офшорних юрисдикцій. *Регіональна економіка*. 2020. Вип. 1. С. 113–122.

12. Луцишин З., Мехтієв Е. Офшорні фінансові центри у глобальному русі капіталів. *Міжнародна економічна політика*. 2017. № 2. С. 62–94. URL: <http://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/23852>.

13. Луцишин З., Фролова Т., Южаніна Н., Мазур М., Перебийніс Д. Сучасна офшоризація бізнесу у конструкті національної фінансової безпеки. *Міжнародна економічна політика*. 2019. Вип. 1(30). С. 70–112. URL: http://ierjournal.com/journals/30/2019_4_Yuzhanina_Mazur_Perebyinis.pdf.
14. Підгурська О. Тенденції міжнародної та національної антиофшорної політики. *Формування ринкової економіки в Україні*: зб. наук. Праць. Львів, 2016. Вип. 35, ч. 2. С. 94–99.
15. Франчук В. І., Гобела В. В. Формування стратегічного вектору розвитку фінансової розвідки України. *Вісник ЛьвДУВС. Серія економічна*. 2022. №1. С. 3–11.
16. Череп А. В. Особливості розвитку офшорного бізнесу в Україні. *Економіка та держава*. 2019. №6. С. 21–30.

References

1. FATF (2023), “What do we do”, available at: <https://www.fatf-gafi.org/about/whatwedo/#d.en.3146> (Accessed 05 Aug 2024).
2. Franchuk, V., Pryhunov, P., Melnyk, S., Hobela, V., and Shuprudko, N. (2023), “Security environment: theoretical and methodological principles”, *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, vol. 3 (50), pp. 247–255. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.3.50.2023.4089>
3. Boston Consulting Group (2023), “Reigniting Radical Growth”, available at: <https://www.bcg.com/publications/2019/global-wealth-reigniting-radical-growth.aspx> (Accessed 05 Aug 2024).
4. Hartmann, P., Maddaloni, A. and Manganelli, S. (2018), “The euro area financial system: structure, integration and policy initiatives”, *Oxford Review of Economic Policy*, vol. 19 (1), pp. 180–213.
5. Hnylytska, L., Franchuk, V., Melnyk, S., Nakonechna, N., Leskiv, H. and Hobela, V. (2022), “Security-oriented model of business risk assessment”, *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, vol. 4 (45), pp. 202–210. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.45.2022.3838>
6. Hobela, V., Podra, O., Batyuk, B., Levkiv, H. and Hynda O. (2022), “The Ukrainian economy offshoring: estimation of factors’ impact and developing

measures to combat”, *Business: Theory and Practice*, vol. 23 (2), pp. 347–356.
<https://doi.org/10.3846/btp.2022.14509>

7. Melnyk, S., Hobela, V. and Kurliak, M. (2023), “The forecast of corruption impact on state's economic security”, *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 43
<https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-37>

8. PWC (2023), “Paying Taxes”, available at:
https://www.pwc.com/gx/en/paying-taxes/pdf/pwc_paying_taxes_2018_full_report.pdf (Accessed 05 Aug 2024).

9. Long Finance (2023), “The Global Financial Centres Index”, available at: https://www.longfinance.net/media/documents/GFCI_25_Report.pdf (Accessed 05 Aug 2024).

10. Baimuratov, M. O. and Zorina, O. I. (2017), *Ofshorni zony u suchasnomu vsesviti: pytannia teorii ta praktyky* [Offshore zones in the modern universe: issues of theory and practice], Phoenix, Odesa, Ukraine.

11. Vasylytsiv, T. H., Mulska, O. P. and Vasylechko, N. V. (2020), “Strategic priorities of the state policy of combating tax evasion using offshore jurisdictions”, *Rehionalna ekonomika*, vol. 1. pp. 113-122.

12. Lutsyshyn, Z. and Mekhtiiev, E. (2017), “Offshore financial centers in the global movement of capital”, *Mizhnarodna ekonomichna polityka*, vol 2, pp. 62-94, available at: <http://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/23852> (Accessed 05 Aug 2024).

13. Lutsyshyn, Z., Frolova, T., Yuzhanina, N., Mazur M. and Perebyinis D. (2019), “Modern offshoring of business in the framework of national fiscal security”, *Mizhnarodna ekonomichna polityka*, vol. 1(30), pp. 70–112.

14. Pidhurska, O. (2016), “Trends of international and national anti-offshore policy”, *Formuvannia rynkovoï ekonomiky v Ukraini*, vol. 35, no. 2, pp. 94–99.

15. Franchuk, V. I. and Hobela, V. V. (2022), “Formation of the strategic vector of development of financial intelligence of Ukraine”, *Visnyk LvDUVS. Seriia ekonomichna*, vol. 1, pp. 3-11.

16. Cherep, A. V. (2019), “Peculiarities of offshore business development in Ukraine”, *Ekonomika ta derzhava*, vol. 6, pp. 21-30.

Стаття надійшла до редакції 13.08.2024 р.